

II. Uluslararası İnsan Hakları Sempozyumu

“İnsan Hakları Bağlamında Ailenin Korunması Hakkı”

Sonuç Bildirisi

Birleşmiş Milletler 15 Mayıs “Uluslararası Aile Günü” etkinlikleri kapsamında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) tarafından 29-30 Nisan 2019 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilen “İnsan Hakları Bağlamında Ailenin Korunması Hakkı Sempozyumu” nda 16 farklı ülkeden katılım sağlayan akademisyenler ve uzmanlar tarafından 45 tebliğ sunulmuştur. Katılımcıların fikirlerini özgürce beyan ettiği Sempozyum kapsamında, sürdürülebilir kalkınma ve ailenin korunması, uluslararası belgelerde ailenin korunması hakkı, ailenin korunmasına farklı yaklaşımlar, din ve aile, ailenin korunması ve farklı ülkelerdeki uygulamalar, toplum göç ve aile, ailenin şiddetten korunması ve devletin müdahalesi, ailenin korunmasında aktörlerin rolü ve ödevi, ailede çocuğun korunması, aile hukukunda tahkim ve arabuluculuk müessesesi ile ailenin korunması ve boşanma konuları ele alınmıştır.

Aşağıda yer alan hususlar Sempozyumun sonuçları olarak tespit edilmiştir:

1. *Sağlıklı Toplumların En Temel ve Vazgeçilemez Birimi Ailedir*

Aile, çocuk, genç, yetişkin, yaşlı, erkek veya kadın herkes için en doğal ve temel sığınaktır. Fertler, toplumsal hayata ilk olarak ailede hazırlanırlar; dinini, inancını, ahlak, edep, saygı, sevgiyi önce ailede öğrenirler. İnsan hakları bilinci, kişilik ve karakter, dışarıdan önce aile içinde şekillenir, biçim kazanır. Keza suç ve kötü alışkanlıklarla mücadele ilk olarak yine ailede verilir.

Ailenin korunması ve ailede mutluluğun sağlanmasının kadın ve erkeklerin haklarına, çocuk haklarına, yaşlı haklarına, engelli haklarına çok ciddi olumlu katkıları vardır. Ailenin güçlü bir şekilde korunduğu ve mutluluğunu temin edildiği bir toplumda diğer insan haklarına saygı ve bu insan hakları kategorilerinin toplumda kabul görmesi ve korunması da kolaylaşır.

Aile kurumunun toplumun en doğal ve temel birimi olup toplum ve devlet tarafından korunma hakkına sahip olduğu hususu, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 16. maddesi başta olmak üzere, evrensel düzeyde kabul gören birçok insan hakları metninde yer almaktadır. Anayasamızın Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları başlıklı 41. maddesine göre de “*Aile, Türk toplumunun temelidir.*” Sadece mevzuat bağlamında değil değerler hiyerarşimizde de ailenin korunması ve aile bağlarına ihtimam gösterilmesi en üst sıralarda yer almaktadır.

2. *Aile Çocukların Gelişimi Ve Esenlikleri İçin Doğal Ortamı Oluşturur*

Ailenin korunması hakkı çocuğun haklarının korunması ile doğrudan bağlantılıdır. Bu nedenle, tarafı olduğumuz BM Çocuk Hakları Sözleşmesi başlangıç bölümünde “*ailenin toplumun temel birimi olduğu ve tüm üyelerinin ve özellikle çocukların gelişmeleri ve esenlikleri için doğal ortamı oluşturduğu*” ifade edilmiştir. “*Çocuğun kişiliğinin tam ve uyumlu olarak gelişebilmesi için mutluluk, sevgi ve anlayış havası içinde bir aile ortamında yetişmesi gerekliliği*” kabul edilmiştir. “*Çocuğun korunması ve uyumlu gelişmesi bakımından her halkın kendine özgü geleneklerinin ve kültürel değerlerinin taşıdığı önem*” göz önünde tutulmuştur. “*Çocuğun gerek bedensel gerek zihinsel bakımdan tam erginliğe ulaşmamış olması nedeniyle doğum sonrasında olduğu kadar, doğum öncesinde de uygun yasal korumayı da içeren özel güvence ve koruma gereksiniminin bulunduğu*” hatırlatılmıştır.

Bu bağlamda, her çocuğun doğum öncesi ve sonrası özel bakım ve korunma, kayıtlı ve sağlıklı bir aile ortamında doğma ve yetişme, mutlu bir çocukluk geçirme hakkı bulunmaktadır.

Çocuk hakları açısından mevcut uluslararası düzenlemeler bulunmakla birlikte, göç, savaş, çeşitli krizler, aile geçimsizlikleri ve nikahsız ilişkiler nedeniyle en çok mağdur olan çocukların hakları ne yazık ki yeterince korunamamaktadır. Bu kapsamda, gerek uluslararası koruma mekanizmaları, gerekse de ulusal koruma politikalarının yeniden gözden geçirilerek, çocukların eğitim ve sosyal gelişim hakları, uluslararası anlaşmalar ve anayasal hükümler çerçevesinde garanti altına alınması gerekmektedir.

3. Aile Kurumunun Korunması Toplum ve Devletin Temel Yükümlülüklerinden Olduğu Gibi Bireylerin Toplumdan ve Devletten Talep Edebileceği Temel Haklardandır

BM Evrensel İnsan Hakları Beyannamesinin 16. maddesi ile diğer uluslararası insan hakları sözleşmelerinde ve Anayasamızda yer alan “evlenme, aile kurma ve ailenin korunması hakkı” insan haklarının genelini etkileyen en temel haklardan biridir.

“Ailenin Korunması”, uluslararası insan hakları sözleşmelerinde ve ulusal mevzuatta toplum ve devlete bir görev olarak yüklenmiştir. “Ailenin korunması hakkı”, hem birinci kuşak haklardan kişisel hakları ifade eden “negatif statü” hakları, hem ikinci kuşak haklar olarak sosyal ve ekonomik hakları ifade eden “pozitif statü” hakları arasında yer alan bir hak kategorisidir. Kalkınma hakkına etkisi de dikkate alındığında, ailenin, üçüncü kuşak dayanışma hakları arasında da korunan bir hak olduğu kuşkusuzdur. Bu nedenlerle, ailenin korunması hakkı insan haklarının her boyutunu ilgilendiren vazgeçilmez önemi haiz bir haktır.

Anayasamızın 41. maddesinde de Devletin ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alacağı düzenlenmiştir. Burada sadece ailenin refahından değil aynı zamanda huzurundan da bahsedilmekte ve bu konuda devlete sorumluluk yüklenmektedir.

Bu bağlamda, aile kurumunun korunması temel bir insan hakları meselesidir. Devlet aileyi koruma sorumluluğunu bir insan hakları yükümlülüğü olarak yerine getirmeli, sivil toplum da ailenin korunması hakkına insan hakları savunuculuğu kapsamında sahip çıkmalıdır.

4. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Hayata Geçirilmesinde Aile Temel Faktörlerden Biridir

BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, diğer bir deyişle Küresel Hedefler, yoksulluğu ortadan kaldırmak, gezegenimizi korumak ve tüm insanların barış ve refah içinde yaşamasını sağlamak için evrensel eylem çağrısıdır.

Sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamak adına toplumun temeli olan aileyi koruyacak ve güçlendirecek adımların atılması, evliliğin ve aile kurmanın teşvik edilmesi gerekmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri bağlamında özellikle yoksulluğun önlenmesi, eğitim hakkı, sağlık hakkına erişim ve şiddetin önlenmesi başlıklarının ailenin korunması hakkı bağlamında da değerlendirilmesi gerekmektedir. Evrensel olarak aile, insanın gelişebileceği en küçük ortamdır. Bu nedenle, aile temelli politikalar, sağlığı, eğitimi ve nüfusun refahını geliştirmek için en etkili politikalar olarak değerlendirilmektedir.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin hayata geçirilmesi çerçevesinde, ailelerin sosyoekonomik koşullarından kaynaklanan eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasına yönelik çok boyutlu evrensel politikalar benimsenmelidir.

Ailenin korunması için Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi kuruluşlarla birlikte yeni küresel hedefler oluşturulmalı, aynı hedefe yönelik ulusal ve uluslararası ittifaklar geliştirilmelidir.

Ailenin korunması en azından ulusal bir “Stratejik Hedef” olarak belirlenmelidir.

5. Ailenin Korunmasına Yönelik Tehditler Karşısında Alınan Tedbirler Yetersiz Kalmaktadır

Aile kurumundaki erozyon, hem dünyada hem de ülkemizde devam etmektedir. Evlilik oranları azalırken boşanma oranları artmaktadır. İnsan fitratına aykırı sapkın ilişkilerin belli çevreler tarafından kasıtlı şekilde meşrulaştırılmaya çalışılması aile kurumuna yönelik ana tehditler arasında yer almaktadır. Nikah akdi değersizleştirilirken, evlilik dışı ilişkiler normal sayılmakta, boşanmalar adeta teşvik edilmektedir. Aile kurumunun korunması noktasında alınan tedbirler aileye yönelik tehditleri bertaraf etmekte yetersiz kalmaktadır.

Bu nedenle ailenin korunması için dünyanın sağduyulu insanları birlikte çalışmalıdır. Ailenin korunması için evrensel bir deklarasyon hazırlanmalı, bu deklarasyonu uygulanabilir kılmak için ulusal ve uluslararası mekanizmalar geliştirilmelidir.

6. Ailenin Korunması Hususunda Farklı Aktörlerin Sorumlulukları Bulunmaktadır

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 16. maddesinden hareketle ailenin korunmasında sadece devletin değil tüm toplumun sorumluluğu bulunmaktadır. Medya, akademi, sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere çeşitli aktörler sorumluluk taşımaktadır. Yuva yıkan kadın veya erkekler sorumlu olduğu gibi, yuva yıkan medya, idare, yasa ve sözleşmeler de sorumludur.

Ailenin korunması ve geliştirilmesinin hem devlet hem de toplum açısından normlarla getirilmiş bir görev olmasına rağmen bugün için ikisinin de görevlerini hakkıyla icra ettiğini söylemek mümkün değildir.

Aile kurumunun güçlenmesi konusunda medyadan akademiye, polisten hakime, öğretmene kadar herkese çok önemli sorumluluklar düşüyor. Bu sebeple, bu aktörler görev ve sorumluluk alanları kapsamında eğitilmeli, bu kapsamda medya otokontrol mekanizmaları geliştirmeli ve aileleri bilinçlendirmelidir.

7. Ailenin Korunması İçin Özgürlük Ve Kamu Ahlakı Dengesi Kurulmalıdır

Özgürlükler sınırsız değildir. Sınırsız özgürlük anlayışı aileyi tehdit eden en önemli hususlardan biridir. Bu nedenle, ailenin korunması için özgürlük ve kamu ahlakı dengesi kurulmalı, toplumsal yaşamda ve yayın hayatında haya, iffet, sadakat gibi değerlere, mahremiyet ve özel yaşama saygı hakkına sahip çıkılmalıdır.

8. Aile Kurumuna ve Aile Bireylerine Yönelik Medyada Yer Alan Olumsuz Algı ve Değerler ile Proaktif Bir Yaklaşımla Mücadele Edilmelidir

Hızı, erişim kolaylığı ve kitleleri etkileme gücü nedeniyle medya, modern dünyanın en önemli araçlarından birisidir. Ancak hem ülkemizde hem de dünyada ailenin korunması ve güçlendirilmesi konusunda medyanın yoğun olarak olumsuz algı ve değerler yaydığı

görülmektedir. Bu nedenle medyada aileyi kötüleyen, değersizleştiren, sapkın ilişkileri reklam eden, çocukları kimlik bunalımlarına sokan, aile bireylerinin kişilik haklarını ihlal eden; genel ahlaka, milli ve manevi değerlere uymayan yayınlara ilişkin proaktif tedbirlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu konuda, ülkemizde televizyon ve radyo yayıncılığının denetiminden sorumlu olan Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun aldığı önleyici ve bastırıcı tedbirlerin özellikle desteklenerek daha da etkin hale getirilmeli, ailenin korunması ilkesine uygun yayıncılık etkin bir şekilde sağlanmalı, ailenin korunması ilkesine dikkat etmeyen televizyon kanallarına daha etkili yaptırımlar uygulanmalı ya da şifrelenmelidir. İnternet kullanımında da korumalı yayıncılık teknoloji ve uygulamaları geliştirilerek gereken önlem alınmalıdır.

Daha önceden Başbakanlığa bağlı olan ve yeni dönemde Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde hayata geçirilmesi düzenlenen Çocukları Muzır Neşriyattan Koruma Kurulu bir an önce aktif hale getirilmeli, sadece basılı yayın değil, sesli görüntülü tüm yayınları ve şiddet içeren video oyunlarını kapsayacak şekilde görev kapsamı genişletilmelidir.

9. Aile Kurumuna Olumsuz Etkileri Olan Ulusal ve Uluslararası Normlar Gözden Geçirilmeli, Tarafı Olunan Uluslararası Norm veya Denetim Yapan Mekanizmaların Aile Yapısı İhraç Etme Şeklindeki Yaklaşımından Sakınılmalıdır

Her devletin ve milletin kendine özgü aile yapıları mevcuttur. Bu aile yapıları tarihsel süreç içerisinde yerli ve milli değerlerle oluşturulmuştur ve doğal bir nitelik arz etmektedir. Ancak bugün için özellikle batı orjinli normlar ve denetim mekanizmaları, kültürel göreceliliği dikkate almayan bir yaklaşımla bu doğal yapıyı suni oluşumlarla ikame etmeye çalışmaktadır. Aile, her devlet ve millet açısından nevi şahsına münhasır olduğundan ve dini değerleriyle de ilişkili olduğundan bu hususta değer ihracında gerekli hassasiyet gösterilmelidir. Sağlıklı toplumun temeli meşru nikâhla kadın ve erkeğin kurduğu ailedir. Bunun dışında aile kavramı yerine ikame edilmeye çalışılan günümüz yaşam tarzının toplumlara dayattığı “beraberlik”, “partner yaşam”, “birliktelik” v.b. ifadeler de aile kurumuna zarar vermektedir. Ayrıca, hemcinslerin “partner yaşamından” yeni nesiller üreme imkanı olmadığından bu tür birliktelikler asla ailenin alternatifi değildir.

Bu bağlamda, aile kurumuna olumsuz etkileri olan ulusal ve uluslararası normlar gözden geçirilmelidir. Ailenin korunması konusunda BM İnsan Hakları Evrensel Beyannameesi esas olmalıdır. Bu beyannamenin kabul edildiği tarihte aileye yüklenen anlam muhafaza edilmeli, sonraki uluslararası sözleşmelerde tenakuz teşkil eden hükümler gözden geçirilmeli, değiştirilmesi talep edilmeli, milletlerarası emredici hukuk normu ile çatışan antlaşmaların batıl olacağı dikkate alınmalı, gerekirse feshedilmelidir.

Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin önlenmesi amacıyla uluslararası alanda getirilmeye çalışılan düzenlemelerden 2011 tarihli Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesinin çözüm getiren yanlarının yanısıra sorun yaratmaya müsait yanlarının olması, Sempozyumda yapılan sunumların ortak tespitleri arasındadır. 2011 tarihli İstanbul Sözleşmesine imza koyan Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin dahi geçen süre içerisinde sözleşmeyi onaylamamaları ve sözleşmeye çekince koyan ülkelerin koymuş oldukları çekinceleri kaldırmamaları sözleşmeye ilgili ciddi sorunların olduğunu ortaya koymaktadır.

Kadına karşı şiddet ve aile içi şiddette esas alınan İstanbul Sözleşmenin sadece kadını öncelenmesi, farklı kültürlerde farklı şekilde yaşanan aile hayatını ve aile içerisindeki diğer bireyleri dikkate almaması, sözleşmenin diğer uluslararası temel belgelerle ve düzenlemelerle çelişmesi, Türkiye gibi sözleşmeyi onaylayan ve uygulayan ülkelerde, uygulamada çok ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Sözleşmede cinsiyet, şiddet ve aile kavramları ile ilgili tanımların yeterli olmaması, bu tanımların temel insan hakları belgeleriyle çelişir olması, sözleşmenin uygulanmasını sorunlu hale getirmektedir.

Aynı konuya ilişkin olarak ihdas edilen 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun” başlığıyla uyumlu değildir. Kanun, aile kurumunun, ailenin mutluluk ve huzurunun korunmasına yönelik düzenlemeleri içermemektedir. Var olan düzenlemeler ailenin mutluluğunun korunmasına değil, çatırdamaya başlayan ailede aile bireylerinin şiddetten korunmasına ilişkindir. Bahse konu Kanunun da, eksik ve kötü düzenlemeler ve uygulamalar içermesinden dolayı beklenenin aksine kadın cinayetlerini artırdığı araştırmalarla ortaya konulmuştur.

Bu nedenlerle 6284 sayılı Kanuna, ailenin mutluluğunu sağlamaya elverişli yeni maddeler eklenerek ve düzeltmeler yapılarak bu eksiklik giderilmelidir.

10. İhtiyari ve Zorunlu Göçün Aileye Olumsuz Etkilerine Karşı Etkili Tedbirler Alınmalıdır

Aile birlikteliğinin korunmasına yönelik tehditleri barındıran olgulardan biri göçtür. Göçün sonuçları göç eden/etmek zorunda kalan aile üyelerinin geldikleri ülkede sahip oldukları statülerin değişmesinden yeni topluma/ülkeye alışabilme sürecine ve bu değişimin aile içi ilişkilere etkisine kadar farklı noktalarda hissedilmektedir. Bu nedenle uluslararası toplum elbirliğiyle bu konuda ortak bir hassasiyet oluşturmalı ve çözümler geliştirmelidir.

11. Aile Korunması ve Güçlendirilmesi Madde Bağımlılığı ve Kötü Alışkanlıklarla Mücadelede Temel Önceliklerden Birisi Olmalıdır

Toplum genelinde görülme sıklığı gün geçtikçe artan ve hem bireysel hem de toplumsal birçok soruna neden olan bağımlılık; çağımızın en önemli halk sağlığı sorunlarından biridir. Madde bağımlılığı ile mücadele programları hazırlanırken aile göz ardı edilmemeli, desteklenmeli ve programlara dâhil edilmelidir. Bu konuda ana akım medya organlarına da sorumluluk yüklenmelidir.

12. Ailenin Korunması Bağlamında Ailenin Huzur ve Refahını Önceleyen, Çok Boyutlu ve “Aile Odaklı Politikalar”a İhtiyaç Duyulmaktadır

Toplumsal yaşamı ilgilendiren her mevzuat çalışması, politika, uygulama, önlem ve harcamanın hazırlık, uygulama, izleme ve değerlendirme aşamaları ailenin korunması açısından da değerlendirilmeli, ailenin huzur ve refahını önceleyen aile odaklı politika ve tedbirler geliştirilmelidir.

Aile kurumunun korunması amacıyla evlilik teşvik edilmeli ve kolaylaştırılmalıdır. Aile kurmak isteyen gençlere devlet destek olmalı, örnek ailelerin hayatları tanıtılmalı ve uzun süreli evli kalan ailelere vergi indirimi vb. teşvik edici şekillerde ödüllendirilmelidir.

Annelik dünyanın en güzel kariyeri, en kıymetli ve saygıdeğer mesleğidir. Ülkemizi korumak için nöbet tutan, gazi veya şehit olan askerlerimiz ne kadar kutsalsa, ailesine, ülkesine, insanlığa faydalı nesiller yetiştirmek için canından can veren, zevklerinden vazgeçen, vücudunu yıpratmayı, kendi canını feda etmeyi göze alan, birçok acıyı üstlenen, toplumları doğuran anneler de en az o kadar kutsaldır. Aynı şekilde, ev içinde sarfedilen emek son derece önemli ve kutsaldır. Ev hanımlarının topluma büyük katkı sağlamaları ve üretken olmalarına rağmen sosyal güvencelerinin olmaması veya statü olarak düşük görülmesi son derece yanlış, ayrımcı bir yaklaşımdır. Evdeki engelli ve yaşlıların bakımı, bebek ve çocukların bakımı, ev hizmeti, alışveriş ve çocukların eğitim hayatını takipleri ölçülemeyen büyük toplumsal değerlerdir. Ev hanımları bu yönüyle takdir gördükleri, sosyal güvenceleri arttırıldığı zaman çok daha verimli ve huzurlu bir aile ve sosyal hayat mümkün olabilir. Bu sebeple, annelik özendirilmeli, evde emek harcayan ev hanımlarının sosyal güvenceleri arttırılmalı, sürekli eğitim ve verimli sosyal yaşam fırsatları sağlanmalıdır.

13. Evlilik İlişkisinin Kurulması ve Sürdürülmesinde Sevgi, Merhamet, Diğergamlık, Dayanışma, İkrâm ve Feragat Gibi İlkeler Temel Alınmalı, Aile İçi Şiddetle Mücadelede Eğitime Önem Verilmelidir

İnsan hakları bir bütündür ve ancak bütün hak kategorileri birlikte korunduğunda misyonunu gerçek anlamda ifa edebilmektedir. Bu nedenle birinin diğerine önceliği ve üstünlüğü yoktur. Ailenin korunması hakkı bütün aile fertlerinin haklarını dengeli bir biçimde koruyan bir hak olduğundan, kadın haklarına karşıt bir olgu olarak ele alınmamalıdır. Bilakis kadın haklarını da destekleyen ve bu hak kategorisiyle birlikte var olan bir çalışma alanı olarak aileyi ve toplumu koruyacak şekilde ele alınmalıdır.

Aile hak mücadelesinin yapıldığı bir alan değil hakların karşılıklı olarak ikram edildiği bir yuvadır. Aile ilişkisinde sevgi, merhamet, dayanışma, güven ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Aile içi şiddet kabul edilemez. Ailenin her bir ferdinin şiddetten korunması devletin ve toplumun en temel görevleri arasındadır. Bu sebeple, şiddeti üretmeyecek ve mutluluğu önceleyecek bir eğitim anlayışı benimsenmeli, buna uygun eğitim müfredatı oluşturulmalı, eğitim ve öğretimin tüm aşamalarında milli eğitim, medya ve kurumlar aracılığıyla eğitimler verilmelidir.

14. Sağlıklı Aile Bağlarının Korunması ve Geliştirilmesine Katkı Sunulması Amacıyla Uzlaşma Mekanizmaları Oluşturulmalı ve Güçlendirilmelidir. Aile Birliğinin Sona Ermesi Gerektiği Durumlarda Sürecin Sağlıklı Bir Şekilde İşletilmesi Adına Gerekli Önlemler Alınmalıdır

Hem evlenmek hem de boşanmak tabii ve hukuki bir haktır. Boşanmaya karar vermiş hukuki bireylere hukuki yardımın sağlanması nasıl insan hakları konusu ve devletin sorumlu olduğu bir konu ise, aynı şekilde sürdürülebilir bir evliliğin devamını mümkün kılacak tedbirlerin alınması ve desteğin sağlanması da insan haklarının başka bir boyutunu teşkil etmektedir.

Günümüzde, boşanma oranlarında görülen hızlı artış ve buna bağlı olarak gelişen stres ve şiddet olaylarındaki yükseliş; öncelikle evlilik birliğinin devamına, ardından da ayrılık durumunda uzlaşma mekanizmalarına olan ihtiyacı arttırmış durumdadır. Bu sebeple, “aile arabuluculuğu” sisteminin aile bütünlüğünün korunmasında gerekli olduğu, boşanma sürecine giren vakalarda ise daha sancısız, sarsıntısız bir evrenin geçmesine yardımcı olacağı ortaya çıkmıştır.

Sürdürülmesi mümkün evliliklerin devamını kolaylaştıracak uzlaşma mekanizmaları korunmalı ve güçlendirilmelidir. Özellikle hukukçu ve psikologların birlikte görev yaptığı aile arabuluculuğu ve muadili uygulamalar oluşturulmalı ve güçlendirilmelidir. Sorun yaşayan ancak sürdürülebilir evliliklerin devamının sağlanması ve eşlere gerekli desteğin sağlanması devletin

sorumluluklarındandır. Aile arabuluculuğu sisteminin hem aile bütünlüğünün korunmasında hem de boşanma sürecine giren vakalarda sancısız, sarsıntısız bir evrenin geçmesine yardımcı olacaktır.

Evliliğin sona ermesinin mali sonuçları olan, tedbir nafakası, yoksulluk nafakası gibi boşanma kararı ile taraflara yüklenen mali yükümlülüklerle ilgili yasal düzenlemeler yeniden gözden geçirilmeli, eşlerin mali durumları ve yeniden evlenip evlenmedikleri zaman zaman denetlenebilecek şekilde yeniden düzenlenmelidir.

15. Boşanmanın Çocuklara Etkisi Konusunda Eşler Bilgilendirilmeli, Çocuğu Metalaştırma ve Travma Yaşatan Çocuk Haczi Uygulamasına Son Verilmelidir

Boşanma sonrası ailede en çok zarar görenler çocuklardır. Boşanma sonrası çocuk, boşanan taraflar arasından tehdit konusu, anlaşmazlık konusu yapılabilmektedir. Ebeveynlerin, boşanmış olsalar bile çocukları ile insani ilişkiler kurması, ebeveyn-çocuk ilişkisi kurulması, hem bir insan hakkıdır, hem de çocuğun gelişimi açısından psikolojik bir gerekliliktir.

Ülkemizde de zaman zaman uygulamada görülen ve “çocuk haczi” olarak ifade edilen çocuk ve insan hakları açısından kabul edilemez olan durumun ivedi olarak düzeltilmesi gerekmektedir. Bu açıdan, özellikle boşanma öncesinde taraflara boşanma sonrasında kendileri ve çocuklarının yaşayabilecekleri olumsuz sonuçları gösteren “aile arabuluculuğu” kurumlarının ihdas edilmesi, yine taraflara, boşanmış ebeveynlerle çocukların ilişkisi konusunda rehberlik ve danışmanlık yapıp destek olabilecek *polis ve icra daireleri haricinde* müesseselerin oluşturulmalı, bu hususta ivedi tedbirlerin alınmalıdır.

Evrensel bir insan hakkı olarak ailenin korunması hakkının daha güçlü bir şekilde korunup güçlendirilmesi adına yukarıda sayılan hususların tüm ulusal ve uluslararası muhataplar tarafından dikkate alınması gerektiğini ifade eder, toplumun temel birimi olan ailenin hak ettiği ilgi ve değeri gördüğü bir dünya dileğiyle kamuoyuna saygıyla arz ederiz.

TİHEK Ailenin Korunması Hakkı Sempozyumu Düzenleme Kurulu